

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MÜZİK ÖĞRETİMİNE YÖNELİK ÖZYETERLİK İNANÇLARININ FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF SPECIAL EDUCATION TEACHER CANDIDATES' SELF-EFFICIENCY BELIEVES OF MUSIC TEACHING IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

Bilgehan EREN¹ - Doruk ENGÜR²

Öz

Bu çalışmanın amacı özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik düzeylerini belirlemek ve inançlarının yaşa, cinsiyete, sınıf düzeyine, müzik eğitim geçmişleri ve müziğe yakınlıklarına ilişkin görüşlerine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümüne devam eden 113 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler Sabahat Özmenteş tarafından 2011 yılında geliştirilmiş olan “Müzik Öğretimine Yönelik Özyeterlik Ölçeği” ile elde edilmiştir. Ölçek puanlarının yaşa, sınıf düzeyine ve müzik eğitim geçmişlerine göre incelenmesinde Kruskal-Wallis-H testi, cinsiyete göre incelenmesinde t-testi, müziğe yakınlıklarına göre incelenmesinde ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Verilerin analizinde Kruskal Wallis-H testi, t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucu olarak öğretmen adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının yaşlarına ve sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiş, kadınların müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının erkeklere göre daha fazla olduğu ortaya konmuştur. Son olarak özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik eğitim geçmişleri ve müzikal yakınlıklarına ilişkin görüşlerinin müzik öğretimine yönelik özyeterliklerine doğru orantılı olarak yansıdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, müzik öğretimi, özyeterlik inancı

Abstract

The purpose of this study is to determine whether there is a significant difference between the special education teacher candidates' self-efficacy beliefs among music teaching and their ages, genders, grades, musical backgrounds and musical inclination. The sample of the study was 120 special education teacher candidates who get education in Uludag University Faculty of Education Special Education Department. The study is a descriptive study and “Self-Efficacy towards Music Teaching Scale” which was developed by Sabahat Özmenteş (2011), was used to measure the special education teacher candidates' self-efficacy believes towards music teaching. The data were analysed using Kruskal Wallis-H test, t-test and one-way Anova. As a result, it was revealed that the self-efficacy believes of the teacher candidates did not differ significantly according to their ages and class levels, and that the self-efficacy believes of women were higher than those of men. Finally, the musical education histories of the special education teacher candidates and their musical tendencies reflected in direct proportion to their self-efficacy regarding music teaching.

Keywords: Special education, music teaching, self-efficacy belief

¹ Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, dorukengur@gmail.com, Orcid: 0000-0002-1337-9828

² Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, bilgehaneren@gmail.com, Orcid: 0000-0001-8841-2058

1.Giriş

Çeşitli yer, zaman ve koşullarda hayatımızda varlığını gösteren müzik, farklı bileşenleri sayesinde biz insanların hayatına pek çok açıdan nüfuz eder. Bir sanat kadar bir bilim olduğu kabul edilen müzik (Uçan, 2005), boş zamanlarımızda hoş vakit geçirmemizi sağlayan bir eğlence aracı olmaktan daha kapsamlı bir olgudur. Öyle ki, müziğin yarattığı biyolojik ve psikolojik etkiler, bilinçli olarak ele alındığında hayatımıza pek çok açıdan önemli katkılar sağlar.

Müziğin etkili olduğu alanlardan biri de *eğitim alanı*dır. İster bir amaç olarak, isterse bir araç olarak ele alınsın müzik, eğitimin vazgeçilmez bir öğesidir. Müzik, eğitimin her seviyesinde yer almalıdır. Özellikle erken çocukluktan başlayarak gerçekleştirilen müzik eğitimi, çocuğun ileriki yaşantısında, durumlara ve olaylara farklı açılardan bakmasını sağlar ve farklı alanlarda gelişimini destekler (Topoğlu, 2014). Bu sebeple erken yaşlarda başlanan müzik eğitimi yalnızca müzikal bilgi becerilerin öğrenilmesi ile sınırlı kalmamalı, çocuğun tüm alanlardaki gelişimini destekler nitelikte olmalıdır. Öyle ki, büyük düşünür Platon'un da dile getirdiği gibi müzik eğitimi gerektiği gibi yapılsa, insanı yüceltir ve özünü güzelleştirir, müziğin insanı götüreceği yer insan sevgisidir (Kınalı, 2003).

Normal gelişim gösterenler için dahi bu derece önemli iken, müzik, *çeşitli nedenlerle bireysel gelişim özellikleri ve eğitim yeterlikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren özel gereksinimli bireylerin* (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006) eğitiminde de olmazsa olmaz bir yerde olmalıdır. Zekâ, eğitim ve olgunlaşma gibi etkenlerden bağımsız olan ve doğuştan var olduğu bilinen duygusal kapasitelerden bazıları - müzikal olgular olarak da sayılan- ses farkındalığı (farklı yükseklik, dinamik ve tınılar) ve zamanlamadır (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1999). Bu noktada müzik, gelişimsel açıdan gerekli zihinsel olgunluğa ulaşamayan bireyler için bile bir duygulanım yaratabilmektedir. Müziğin bu özgül gücü sayesinde zihinsel olarak beklenen düzeyi yakalayamayan down sendromlu bir bireyle müzikal etkinlikler yoluyla etkileşim kurulabilir; dil ve konuşma bozukluğu olan bir bireyle sözsüz bir iletişim akışı sağlanabilir veya duyu bütünleme problemi olan otizmlili bir birey için çoklu-duyumsal bir ortam yaratabiliriz. Müziğin bedeni iyileştiren, zihni açan ve yaratıcı ruhu harekete geçiren bir etkisi olduğu literatürde ifade edilmektedir (Campbell, 2000; Hallam, 2010). Müziğin özel gereksinimli bir çocuğun hayatında psikologların ve psikiyatristlerin ilaçla sağladığı dengeden daha başarılı olabildiği örnekler bulunmaktadır (Campbell, 2002). Bu etki yalnızca duygusal gelişim ile sınırlı kalmamakta, müzikle ilgilenen öğrencilerin zihinsel olarak da daha başarılı olma yönünde aşama kaydettikleri görülmektedir. Müziği kullanım alanının eğitimden rehabilitasyona kaydığı bu ince çizgide müzik, özel gereksinimli bireylerin hayatında başarı getiren bir etkinlik olarak kullanılabilir. Özel gereksinimli bireylere müzik aracılığı ile öğretilebilecekler analiz edildiğinde gerçekten uzun bir liste ortaya çıkmakta ve özel gereksinimli bireyler eğitim aldıklarının farkında olmaksızın pek çok şey öğrenip, pek çok beceri kazanabilmektedirler (Kınalı, 2003).

Özel eğitime gereksinimi olan bireyler, eğitsel ve sosyal gereksinimlerini karşılamak amacıyla özel olarak yetiştirilmiş kişiler tarafından, onlar için geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri kullanılarak, onların tüm gelişim alanlarındaki özellikleri dikkate alınarak, yeterliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda eğitim görürler. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006)'nde *özel eğitim* olarak tanımlanan özel gereksinimli birey odaklı bu süreçte pek çok farklı uzmanlık alanından oluşan bir ekip görev almaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2005). Elbette ki, bireyin özelliklerine, ihtiyaçlarına ve yeterliklerine göre değişen bu eğitim sürecinde görev alan kişilerin başında *özel eğitim öğretmenleri* gelmektedir. Özel eğitim öğretmenleri, özel gereksinimli bireylerin tüm gelişim alanlarını (bilişsel, sosyal,

duygusal, psiko-motor, dil ve iletişimsel) dikkate alarak onları desteklemek ve ileriye taşımakla görevlidirler. Bu noktada onlardan, okuma yazma becerilerinden, öz bakım becerilerine, dil ve iletişim becerilerinden sanatsal becerilere akademik ve akademik olmayan tüm alanlarda öğrencilerine eğitim sunabilecek yeterlikte olmaları beklenmektedir. Bu alanlardan biri de müziktir. Müzik, özel eğitim alanında başlı başına bir öğretim yöntemi veya bir eğitim aracı olabileceği gibi, bir motivasyon ve eğlence kaynağı ya da bir geçiş etkinliği olarak veya dinlenme sırasında kullanılabilir. Bunlara ek olarak müzik, diğer özel eğitim öğretim yöntemleri ile birlikte kullanıldığında bir uyaran/ipucu, bir pekiştireç ya da bir ödül etkinliği olarak işlev kazanabilir. Milli Eğitim Bakanlığımız tarafından yayınlanan *Özel Eğitimde Müzik Etkinlikleri* kitabında da özel eğitimde müziğin kullanılmasının özel gereksinimli çocuklar için farklı açılardan (başarı, yaratıcılık, eğlence, özsaygı, dinlenme, benlik değeri, dikkat süresi, dil kullanımı vb.) önemli olduğu ifade edilmiş (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2014) ve yine Bakanlığın Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında müzik dersi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2012).

Ülkemizde özel eğitim hizmeti sağlayan her kurumda *müzik öğretmeni* bulunmaması sebebiyle müzik(li) etkinliklerinin *özel eğitim öğretmenleri* tarafından yürütülmek durumunda kaldığı varsayılmaktadır. Öyle ki, müzik öğretmeni olması durumunda dahi bu öğretmenlerin lisans eğitimleri süresince özel gereksinimli bireylerle çalışmak üzerine genel bir bilgilendirmeden öteye geçmeyen bir *özel eğitim* dersi dışında ders almadığı bilinmektedir (Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, 2018). Dolayısıyla bu konuda ihtiyaçları olan uzmanlığı onlara sağlayabilecek eğitim almadıkları da göz önünde tutulmalıdır. Bu noktada, gerek ders içinde yapılan uygulamalarda farklı amaçlarla, gerekse okul/kurum genelinde düzenlenen etkinliklerde müziği kullanmak özel eğitim öğretmenlerine düşebilmektedir. Ayrıca, etkili bir öğretmenlik anlayışında öğrencisine ulaşmak için müzik gibi etkili bir araçtan faydalanmak özel eğitim öğretmenlerinin öncelikleri arasında olmalıdır. Bu doğrultuda özel gereksinimli bireylerle özel eğitim programları dâhilinde müziği kullanan birincil kişiler olan özel eğitim öğretmenlerinin müzik öğretimine ilişkin özyeterliklerine yönelik inançlarını belirlemek önemli olmaktadır. Öyle ki öğretmen ne kadar yeterli ise öğrencilerin öğrenmeleri ve öğrenmelerin kalıcılığı da o kadar artacaktır (Karacaoğlu, 2008). Öğretmenin alanına yeterli olması kadar kendisini alanında ne kadar yeterli hissettiği de önemlidir (Topoğlu, 2014). Öğretmenlerin müzik eğitimi ile ilgili temel bilgi ve becerilerle donanmış olmasının onların meslek yaşantılarını doğrudan etkileyeceği düşünülmekte (Demirbatır ve Helvacı, 2006), dolayısıyla aynı seviyede hizmet sunan özel eğitim öğretmenlerinin müzik öğretimine yönelik ne derece yeterli hissettikleri önemli bulunmaktadır.

İlk kez, sosyal öğrenme kuramının temsilcisi Bandura (1986) tarafından kullanılan *özyeterlik kavramı*, “bir kişinin tasarlanmış bir hedefe ulaşmak için yapması gereken işleri düzenleyebilmesine ve yerine getirebilmesine ilişkin sahip olduğu yeterliğine olan inancı” şeklinde tanımlanmaktadır (Bandura, 1977, 1997). Özyeterlik kavramı, kişinin başarı kaydetme becerisine olan inançlarıyla ilgilidir (Bandura, 2006). Özyeterlik inançları insanın güdü, mutluluk ve kişisel başarısında kilit rol oynamakta ayrıca, insanların hangi alanda çalışmak istedikleri konusundaki seçimlerini etkilemektedir. İnsanların genellikle kendilerini yetkin gördükleri alanlarda çalışmayı seçtikleri düşünüldüğünde, bir kişinin bir konudaki özyeterlik inancı, o insanın bir işi bitirmeye ve o işteki güçlükler ile mücadele etmeye yönelik ne kadar çaba harcayacağını belirlemede rol oynamaktadır (S. Özmenteş, 2011). Bandura (1986), özyeterlik inançlarının kaynağı olarak (1) tam ve doğru deneyimler, (2) sosyal modeller tarafından sağlanan dolaylı yaşantılar, (3) sözel ikna ve (4) biretin fiziksel ve duygusal durumu göstermekte ve bunlar arasında en etkili olanın *bireyin kendi yaşadığı deneyimler* olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla bireylerin özyeterliklerinin sorgulandığı alanlara ilişkin tam ve doğru deneyimlere sahip olmaları önemli olabilmektedir. Yüksek özyeterlik inancı olan

insanlar, yeteneklerine yüksek güven duygusuyla yaklaşır ve kendilerini uğraştıran zor görevlerden kaçmak yerine üstesinden gelmek için çaba gösterirler (Bandura, 1994).

Alan yazında özyeterlik kavramının, eğitim alanında çeşitli alt disiplinlere (*fen bilgisi, hayat bilgisi, sınıf yönetimi, bilgisayar, beden eğitimi, sosyal bilgiler, kimya, matematik, İngilizce gibi*) ve farklı hedef kitlelere (*sınıf öğretmenleri, okul öncesi öğretmenleri, alan öğretmenleri gibi*) uyarlandığı araştırmalar bulunduğu görülmektedir (Akbaş ve Çelikkaleli, 2006; Akkoyunlu, Orhan ve Umay, 2005; Altunçekiç, Yaman ve Koray, 2005; Aydın, 2008; Berkant ve Ekici, 2007; Bulut ve Oral, 2011; Büyükduman, 2006; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Denizoglu, 2008; Eker, 2014; Ekici, 2008; Ekinci, 2013; Ekinci Vural ve Hamurcu, 2008; Ercan, 2007; Fırat Durdukoca, 2010; Güven ve Ersoy, 2007; Kafkas, Açak, Çoban ve Karademir, 2010; Kahyaoğlu ve Yangın, 2007; Karadeniz ve Özdemir, 2006; Karagöz, 2005; Kaya, 2008; Kiremit, 2006; Korkut ve Babaoğlu, 2012; Küçükylmaz ve Duban, 2006; Morgil, Seçken ve Yücel, 2004; Oğuz, 2012; Oğuz ve Topkaya, 2008; C. Özdemir ve Erdoğan, 2017; S. M. Özdemir, 2008; Özkan, Tekkaya ve Çakıroğlu, 2002; Şahin ve Göçer, 2013; Şahin Sak, 2015; Tepe ve Demir, 2012; Yalmanlı ve Aydın, 2014; Yenice, 2012; Yenilmez ve Kakmacı, 2008).

Bu disiplinlere ek olarak *özyeterlik* olgusunun *müzik* olgusu ile birlikte işlendiği çalışmalara da rastlanmaktadır. Alanyazında özellikle müziğe ve müzik öğretimine yönelik özyeterliği ölçmeyi amaçlayan farklı ölçek geliştirme çalışmalarına ve bu ölçeklerin kullanıldığı özyeterlik araştırmalarına rastlanmaktadır (Afacan, 2008, 2012; Akbulut, 2006; Çevik, 2011; Koca, 2013, 2016; Mentiş Köksoy, 2017; Milli, 2015; G. Özmenteş ve Özmenteş, 2008; S. Özmenteş, 2011; Öztutgan, 2017; Piji Küçük, 2011; Ritchie ve Williamon, 2007; Topoğlu, 2014; Tunç ve Bulut, 2016; Uzunoğlu Yegül, 2014; Yağcı ve Aksoy, 2015; Yıldız, 2017; Yokuş ve Önk Avşar, 2014). Sınıf öğretmenleri/öğretmen adayları, okul öncesi öğretmenleri/öğretmen adayları ve müzik öğretmenleri/öğretmen adayları gibi farklı gruplarla çalışılan bu araştırmaların arasında özel eğitim öğretmeni adaylarını hedef kitle olarak belirleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple, görev tanımları gereği okul öncesi ve ilköğretim dönemini kapsayan öğretmenlik beceri ve yeterliklerini bünyesinde barındırması beklenen özel eğitim öğretmeni adaylarının da müzik öğretimine ilişkin özyeterlik inançlarının tespit edilmesi gerekli bulunmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik düzeylerini belirlemek ve inançlarının yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, müzik eğitim geçmişleri ve müziğe yatkınlıklarına ilişkin görüşlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Özel eğitim öğretmen adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik düzeyleri nedir?
- 2- Özel eğitim öğretmen adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik düzeyleri;
  - a. Yaş,
  - b. Cinsiyet,
  - c. Sınıf düzeyi,
  - d. Müzik eğitim geçmişi,
  - e. Müziğe yatkınlık değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama süreci, veri analiz süreci, geçerlik ve güvenilirlik hesaplamaları ve sınırlılıklara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının ortaya konmasının amaçlandığı bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2005). İlişkisel tarama modeli ise; iki ve daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmada müzik öğretimine yönelik öz yeterlik inancının farklı değişkenlerle ilişkisi de araştırıldığından bu araştırma için “betimsel ilişkisel tarama modeli”nin kullanılması uygun bulunmuştur.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’de bulunan Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümünde öğrenim görmekte olan özel eğitim öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2017-2018 Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümüne devam eden 113 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Katılımcıların seçiminde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme yöntemi; zaman, para ve iş gücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

Tablo 1’de araştırmaya katılan özel öğretmeni adaylarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi bilgileri ile müzik eğitim geçmişleri ve müziğe yatkınlıklarına ilişkin görüşleri listelenmiştir.

Tablo 1. Örneklem grubunun demografik özellikleri

Değişkenler	Açıklama	f	%
Cinsiyet	Kadın	70	61,9
	Erkek	43	38,1
	Toplam	113	100
Yaş	18-20	52	46,0
	21-23	51	45,1
	24 ve üzeri	10	8,8
	Toplam	113	100
Sınıf	2. Sınıf	73	64,6
	3. Sınıf	29	25,7
	4. Sınıf	11	9,7
	Toplam	113	100
Müzik Eğitim Geçmişi	Yok	42	37,2
	Orta	58	51,3
	İleri	13	11,5
	Toplam	113	100
Müziğe Yatkınlık	Hiç	61	54,0
	Kısmen	20	17,7
	Oldukça	32	28,3
	Toplam	113	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %61,9’u kadın, %38,1’i erkektir. Öğretmen adaylarının %46’sının 18-20 yaş; %45,1’inin 21-23 yaş ve

%8,8'inin 24 ve üzeri yaşta oldukları tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının %64,6'sı 2. sınıfa; %25,7'si 3. sınıfa ve %9,7'si 4. sınıfa kayıtlı bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının %37,2'sinin hiçbir müzik eğitimi geçmişi olmadığı %51,3'ünün orta düzeyde, %11,5'inin de ileri düzeyde müzik eğitimi geçmesine sahip olduğu belirlenmiştir³. Öğretmen adaylarının %54'ü müziğe hiç yatkın olmadıklarını, %17,7'si kısmen, %28,3'ü de oldukça yatkın olduklarını belirtmişlerdir⁴.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama sürecinde iki farklı form kullanılmıştır. Bunlardan ilki araştırmaya katılan özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterliklerini ölçmek amacıyla kullanılan, S. Özmenteş (2011) tarafından geliştirilmiş olan “*Müzik Öğretimine Yönelik Özyeterlik (MÖYÖ) Ölçeği*”dir. Ölçek, Likert tipi 5'li dereceleme kategorisine sahip 23 maddeden oluşmaktadır. Buna göre “kesinlikle katılıyorum” 5 puan, “katılıyorum” 4 puan, “az katılıyorum” 3 puan, “katılmıyorum” 2 puan ve “kesinlikle katılmıyorum” 1 puan olmak üzere puanlanmıştır. S. Özmenteş (2011) tarafından yapılan çalışmada madde faktör yüklerinin 0,336 ile 0,770; madde toplam korelasyonları ise 0,300 ile 0,733 arasında hesaplanmıştır. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,924'tür. Mevcut çalışmada ise Cronbach Alpha değeri 0,944 bulunmuştur.

Ek olarak, çalışmanın amaçları kapsamında araştırmacılar tarafından geliştirilen ve katılımcıların *yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ile müzik eğitim geçmişlerine ve müziğe yatkınlıklarına ilişkin görüşleri* gibi değişkenleri ortaya koymayı amaçlayan bir “*kişisel bilgi formu*” da araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen veriler parametrik test koşullarının sağlandığı durumlarda tek yönlü varyans analizi ve t-testi ile, bu koşulların sağlanmadığı durumlarda da Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, MÖYÖ ölçeğine ilişkin bulgular, ek olarak özel eğitim öğretmeni adaylarının MÖYÖ puanlarının yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, müzik eğitimi geçmişi ve müziğe yatkınlık değişkenlerine göre analiz verileri yer almaktadır.

Özel eğitim öğretmeni adaylarının MÖYÖ puanlarının maddelere göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. *Özel eğitim öğretmeni adaylarının MÖYÖ puanlarının maddelere göre dağılımı*

3 Araştırmada öğretmen adaylarının *müzik eğitim geçmişlerine* ilişkin değerlendirme, öğretmen adaylarının kendilerine ilişkin verdikleri bilgiler doğrultusunda kodlanmış ve 3'lü derecelendirme ile puanlanmıştır. Buna göre; bugüne kadar hiçbir müzik eğitimi almadığını söyleyenler “yok” olarak kodlanmış ve 1 olarak puanlanmış; sadece okuldaki müzik derslerinde eğitim aldıklarını söyleyenler “orta” olarak kodlanmış ve 2 olarak puanlanmış; son olarak okuldaki müzik derslerine ek olarak bir müzik kursuna katılan ya da özel müzik-çalgı dersi alanlar “ileri” olarak kodlanmış ve 3 olarak puanlanmıştır.

4 Araştırmada öğretmen adaylarının *müziğe yatkınlıklarına* ilişkin değerlendirme, öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda kodlanmış ve 3'lü derecelendirme ile puanlanmıştır. Buna göre; kendi beyanları dikkate alınarak “hiç” yatkın olmadığını ifade edenler 1; “kısmen” yatkın olduğunu ifade edenler 2; “oldukça” yatkın olduğunu ifade edenler 3 olarak puanlanmıştır.

Sorular	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Az Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		M	SD	N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
1. Müzik derslerinde çalgı kullanma konusunda yeterliyim.	2	1,8	7	6,2	18	15,9	33	29,2	53	46,9	1,87	1,01	113
2. Müzik derslerinde öğrencileri derse motive edebileceğimi düşünüyorum.	5	4,4	29	25,7	50	44,2	22	19,5	7	6,2	3,03	0,94	113
3. Ses eğitimi konusunda yeterliyim.	3	2,7	3	2,7	7	6,2	42	37,2	58	51,3	1,68	0,91	113
4. Müzik derslerinde öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirebileceğime inanıyorum.	4	3,5	33	29,2	44	38,9	22	19,5	10	8,8	2,99	1,00	113
5. Müzik derslerinde kullanılacak değişik öğretim yöntemlerini uygulama konusunda kendimi yeterli hissetmiyorum.	35	31,0	35	31,0	25	22,1	14	12,4	4	3,5	3,73	1,13	113
6. Müzik derslerinde öğrencilere doğru solfej yaptırabilirim.	3	2,7	6	5,3	14	12,4	38	33,6	52	46,00	1,85	1,01	113
7. Bir müzik çalgısını öğrencilerime doğru bir biçimde öğretebilecek yeterliğe sahibim.	4	3,5	2	1,8	14	12,4	40	35,4	53	46,9	1,80	0,97	113
8. Bir müzik topluluğunu başarı ile yönetebilirim.	3	2,7	1	0,9	13	11,5	45	39,8	51	45,1	1,76	0,89	113

9. Belirli gün ve haftalarda müziksel etkinlikleri düzenlemek konusunda <u>yeterli değilim.</u>	30	26,5	39	34,5	26	23,0	14	12,4	4	3,5	3,68	1,10	113
10. Bir müzik parçasını kendim öğrenecek kadar yeterliyim.	10	8,8	20	17,7	28	24,8	33	29,2	22	19,5	2,67	1,23	113
11. Müzik derslerinde öğrencilerime çeşitli ritmik etkinlikler yaptırabilirim.	8	7,1	24	21,2	42	37,2	26	23,0	13	11,5	2,89	1,09	113
12. Müzik derslerinde öğretim teknolojilerini kullanma konusunda <u>yeterli değilim.</u>	30	26,5	29	25,7	31	27,4	19	16,8	4	3,5	3,55	1,16	113
13. Bir okul şarkısını öğrencilerime doğru şekilde öğretebileceğime inanıyorum.	11	9,7	43	38,1	36	31,9	14	12,4	9	8,0	3,29	1,07	113
14. Müzik derslerinde sesimi etkili bir biçimde kullanabilirim.	9	8,0	8	7,1	22	19,5	36	31,9	38	33,6	2,24	1,22	113
15. İstiklal marşını doğru bir biçimde yönetebilirim.	6	5,3	18	15,9	39	34,5	37	32,7	13	11,5	2,71	1,04	113
16. Bir okul şarkısını ritmik eşlik yaptırarak çalıştırabilirim.	9	8,0	17	15,0	39	34,5	34	30,1	14	12,4	2,76	1,10	113
17. Bir okul şarkısına çalgı ile eşlik edebilecek yeterliğe <u>sahip değilim.</u>	53	46,9	30	26,5	14	12,4	9	8,0	7	6,2	3	1,22	113
18. Müzik dersleri sayesinde öğrencilerime müziği sevdirebileceğimi düşünüyorum.	15	13,3	42	37,2	33	29,2	16	14,2	7	6,2	3,37	1,08	113

19. Müzik öğretiminde sürekli daha iyi öğretim yolları bulabilecek yeterliğe sahibim.	4	3,5	17	15,0	39	34,5	35	31,0	18	15,9	2,59	1,04	113
20. Öğrencilerin müzik ile ilgili sorularını doyurucu bir şekilde cevaplayabilirim.	3	2,7	8	7,1	24	21,2	47	41,6	31	27,4	2,16	1,00	113
21. Bir öğrenci herhangi bir müzik kavramını öğrenmede güçlük çekiyorsa, o öğrencinin o kavramı daha iyi anlamasına nasıl yardımcı olabileceğimi bilemiyorum.	23	20,4	39	34,5	29	25,7	18	15,9	4	3,5	2,52	1,10	113
22. Müzik derslerinde konuları başarılı bir biçimde <u>öğretmeyeceğimi düşünüyorum.</u>	13	15,0	38	33,6	28	24,8	24	21,2	6	5,3	2,32	1,13	113
23. Müzik derslerinde öğretmek için yeterli şarkı dağarcığına sahibim.	6	5,3	14	12,4	32	28,3	37	32,7	24	21,2	2,48	1,12	113
<i>Kesinlikle katılmıyorum (1.00-1.80), Katılmıyorum (1,81-2.60), Az Katılıyorum (2,61-3.40), Katılıyorum (3,41-4.20), Kesinlikle Katılıyorum (4.21-5.00)</i>													

Tablo 2 incelendiğinde, özel eğitim öğretmeni adaylarının özyeterlik düzeylerinin en yüksek olduğu maddeler 18, 13 ve 2. olarak belirlenmiştir. Buna göre, öğretmen adaylarının müzik dersleri sayesinde öğrencilerine müziği sevdirebileceğine (madde 18), bir okul şarkısını öğrencilerine doğru şekilde öğretebileceğine (madde 13) ve müzik derslerinde öğrencileri derse motive edebileceklerine (madde 2) yönelik özyeterlik inançları yüksek gözükmektedir.

Aynı tabloda özel eğitim öğretmeni adaylarının özyeterlik puanlarının en düşük olduğu maddeler ise; 5., 9. ve 12. maddeler olarak belirlenmiştir. Buna göre, öğretmen adayları, müzik derslerinde kullanılacak değişik öğretim yöntemlerini uygulama (madde 5), belirli gün ve haftalarda müziksel etkinlikler düzenleme (madde 9) ve müzik derslerinde öğretim teknolojilerini kullanma (madde 12) konularında kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmişlerdir.

MÖYÖ puanlarının betimsel istatistik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. MÖYÖ puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Mdn</i>	Min.	Maks.
MÖYÖ	113	2,449	0,717	2,391	1,000	5,000

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırma kapsamında 113 öğrenciden elde edilen veriler doğrultusunda müzik öğretimine yönelik özyeterlik (MÖYÖ) puan ortalaması 5 üzerinden 2,45 ($SD = 0,717$) olarak hesaplanmıştır. Ayrıca öğretmen adayları arasında en düşük puan 1,000 iken en yüksek puan 5,000 olarak bulunmuştur.

MÖYÖ puanlarının yaşa göre değişimini gösteren Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. MÖYÖ puanlarının yaşa göre analizi

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Sıra ort.	<i>Mdn</i>	<i>H</i>	<i>p</i>
18-20	52	2,527	0,547	61,92	2,478	4,393	0,111
21-23	51	2,308	0,778	50,04	2,261		
24 ve üzeri	10	2,770	1,036	66,90	2,674		

Tablo 4'te görüldüğü üzere farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin MÖYÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır, $H(3) = 4,393$; $p = 0,111$. Buna göre müzik öğretimine yönelik özyeterliğin yaşa göre değişmediği söylenebilir.

MÖYÖ puanlarının cinsiyete göre değişimini gösteren t-testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. MÖYÖ puanlarının cinsiyete göre analizi

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	Cohen's <i>d</i>
Kadın	70	2,570	0,723	2,317	111	,022	0,449
Erkek	43	2,254	0,669				

Tablo 5'te kadın öğretmen adaylarının ($M = 2,570$) erkek öğretmen adaylarından ($M = 2,254$) daha yüksek MÖYÖ puanına sahip olduğu görülmektedir, $t(111) = 2,317$; $p = 0,022$; $d = 0,449$. Bu bulgu doğrultusunda kadın öğretmen adaylarının özyeterliklerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

MÖYÖ puanlarının özel eğitim öğretmeni adaylarının sınıf düzeyine göre değişimini gösteren Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. MÖYÖ puanlarının sınıf düzeyine göre analizi

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Sıra ort.	<i>Mdn</i>	<i>H</i>	<i>p</i>
2.sınıf	73	2,439	0,589	57,34	2,391	0,42	0,979
3.sınıf	29	2,427	0,882	55,93	2,478		
4.sınıf	11	2,577	1,032	57,59	2,304		

Tablo 6’da görüldüğü üzere farklı sınıflardaki öğrencilerin MÖYÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır, $H(3) = 0,42$; $p = 0,979$. Buna göre müzik öğretimine yönelik özyeterliğin sınıfa göre değişmediği söylenebilir.

MÖYÖ puanlarının özel eğitim öğretmeni adaylarının geçmiş müzik yaşantı düzeylerine göre değişimini gösteren Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. MÖYÖ puanlarının geçmiş müzik yaşantı düzeylerine göre analizi

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Sıra ort.	<i>Mdn</i>	<i>H</i>	<i>p</i>
Yok	42	2,135	0,703	40,90	2,130	20,50	< 0,001
Orta	58	2,537	0,608	62,68	2,565		
İleri	13	3,077	0,734	83,65	3,000		

Tablo 7’de MÖYÖ puanlarının özel eğitim öğretmeni adaylarının geçmiş müzik yaşantıları düzeylerine göre değiştiği görülmektedir, $H(3) = 20,50$; $p < 0,001$. Söz konusu değişimin detaylı incelenmesi için uygulanan Jonckheere testi geçmiş müzik yaşantısı arttıkça MÖYÖ puanının da artmasına yol açan anlamlı bir eğilim olduğunu göstermiştir, $J=2689$; $z = 4,53$; $p < ,001$; $r = 0,43$.

MÖYÖ puanlarının özel eğitim öğretmeni adaylarının müziksel yatkınlığa ilişkin görüşlerine göre değişimini gösteren ANOVA sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. MÖYÖ puanlarının müziksel yatkınlık düzeyine göre analizi

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Hiç	61	2,171	0,581	12,41	2	6,203	15,11	<0,001
Kısmen	20	2,520	0,584					
Oldukça	32	2,936	0,771					
			Residual	45,16	110	0,411		

Tablo 8’de MÖYÖ puanlarının özel eğitim öğretmeni adaylarının müziksel yatkınlığa ilişkin görüşlerine göre değiştiği görülmektedir, $F(2, 110) = 15,11$; $p < 0,001$. Söz konusu değişimin detaylı incelenmesi için bakılan kontrastlar yatkınlık arttıkça özyeterliğin de arttığı doğrusal bir eğilim olduğunu göstermiştir, $F(1,110) = 29,927$; $p < ,001$; $\omega = 0,45$.

4.Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Literatür incelendiğinde bundan önce müzik öğretmen adayları, okulöncesi öğretmenleri ve sınıf öğretmen adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının belirlendiği araştırmalara rastlanmış, ancak özel eğitim öğretmeni adayları ile yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu araştırmanın sonuçları farklı çalışma grupları ile aynı amaçla hazırlanmış ölçekleri (Afacan, 2008; S. Özmenteş, 2011) kullanan araştırma sonuçları ile karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmada S. Özmenteş (2011)’in “*müzik öğretimine yönelik özyeterlik ölçeği*” kullanılmış ve özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik ortalama

puanı 2,45 olarak bulunmuştur. Aynı ölçeğin kullanıldığı diğer araştırmalarda, özyeterlik düzeyinde farklı ortalamalara ulaşılmıştır. Koca (2013) yürüttüğü araştırma sonucunda, okul öncesi öğretmenlerinin müzik öğretimine yönelik özyeterliklerinin aritmetik ortalamasını 3,60 olarak bulmuştur. Yine aynı ölçeği kullanan Topoğlu (2014) her ne kadar araştırmasında sınıf öğretmen adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik ölçeğine ilişkin genel bir ortalama puan vermemiş olsa da varolan istatistik verilerinden yola çıkılarak ortalamanın 3,18 olduğu tespit edilmiştir. Aynı ölçeği müzik öğretmen adayları ile uygulayan Tunç ve Bulut (2016) ise, müzik öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik ortalama puanını 4,02 olarak tespit etmiştir.

Aynı ölçeğin uygulandığı her üç gruba ilişkin müzik özyeterlik ortalamalarının, bu çalışmanın katılımcıları olan özel eğitim öğretmeni adaylarının ortalamalarından fazla olduğu görülmektedir. Elbette ki lisans programlarına giriş şartları düşünüldüğünde⁵ özel eğitim öğretmeni adaylarından müzik öğretmen adayları kadar yüksek bir ortalama beklenmeyebilir. Ancak özel eğitim öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenlerinin ve sınıf öğretmen adaylarının ortalamalarına bakıldığında da 3,60/3,18 ile 2,45 ortalama puanları arasında belirli bir fark olduğu göze çarpmaktadır. Benzer ölçümün yapıldığı her iki grubun ortalaması da özel eğitim öğretmeni adaylarının ortalamasının üzerindedir. Bu noktada özel eğitim öğretmenlerinin ortalamasının okul öncesi ve sınıf öğretmenliği gruplarına kıyasla neden bu derece düşük olduğuna ilişkin geçerli bir sebep bulunamamıştır.

Müzik öğretimine yönelik özyeterlik ölçmeye yönelik literatürdeki diğer bir ölçek Afacan tarafından 2008 yılında geliştirilmiştir. Bu ölçek aynı ismi taşımasına rağmen oldukça farklı bir yapıya sahiptir. Buna rağmen aynı niteliği (*müzik öğretimine yönelik özyeterlik*) ölçüyor oluşu sebebiyle sonuçlar araştırma sonuçlarıyla karşılaştırmaya değer bulunmuştur. Çevik (2010) araştırmasında Afacan (2008)' in ölçeğini müzik öğretmeni adaylarına uygulamış ve müzik öğretimi özyeterlik ortalamasını 3,98 olarak bulmuştur. Yine bir başka araştırmasında Çevik (2011) sınıf öğretmenliği öğrencilerinin müzik öğretimi özyeterliklerine ilişkin aritmetik ortalamayı 3,45 olarak belirlemiştir. Aynı araştırmacı tarafından aynı ölçek kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırma sonucun da da müzik öğretmeni adaylarının sınıf öğretmeni adaylarından daha fazla bir ortalamaya sahip olması S. Özmenteş (2011)'in ölçeğinden elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir. Afacan (2008)'in ölçeğini sınıf öğretmeni adayları ile uygulayan Mentiş Köksoy (2017) ise araştırma sonuçlarında müzik öğretimine yönelik genel bir ortalama vermemiş ancak var olan istatistik verilerinden yola çıkılarak ortalamanın 3,34 olduğu tespit edilmiştir. İster S. Özmenteş'in isterse Afacan'ın ölçeklerini kullanmış olsun, tüm araştırmalarda özyeterlik ortalamaları özel eğitim öğretmeni adaylarının ortalamasından yüksek çıkmıştır.

Araştırmanın diğer değişkenlerle ilişkilendirildiği sonuçlara bakıldığında özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının, yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, araştırmalarında yaş değişkenine yer veren Topoğlu (2014) ile paralellik gösterirken; Çevik (2011) araştırmasında 22-24 yaş aralığındaki öğretmen adaylarının 19-21 yaş aralığındaki öğretmen adaylarına göre özyeterliklerinin fazla olduğunu tespit ederek müzik öğretimi özyeterlik inançlarının yaşa göre değişiklik gösterdiğini ifade etmiştir. Bu sonuç her ne kadar araştırmamız sonuçları ile örtüşmese de, deneyimin yaşla arttığı varsayımıyla düşünüldüğünde çok da anlamsız bir bulgu değildir.

Araştırma sonuçlarında özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının, cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiğini, buna göre kadın öğretmen

⁵ Eğitim Fakülteleri Özel Eğitim Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programlarında standart üniversite giriş koşulları geçerli olurken; Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Öğretmenliği lisans programı üniversite sınavına ek olarak bir özel yetenek sınavı ile öğrenci almakta ve öğrenci adaylarından müziğe ilişkin bir hazır bulunuşluk düzeyi beklemektedir.

adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, araştırmalarında cinsiyet değişkenine yer veren Çevik (2011) ile paralellik gösterirken; Koca (2013), araştırmasında anlamlı farklılığın erkekler lehine olduğunu ifade etmiştir. Topoğlu (2014), Tunç ve Bulut (2016), Mentiş Köksoy (2017) ve Çevik (2010) ise araştırmalarında müzik öğretimine yönelik özyeterliğin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Araştırma sonuçlarında özel eğitim öğretmen adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, Koca (2013), Tunç ve Bulut (2016) ve Mentiş Köksoy (2017) ile paralellik gösterirken; Topoğlu (2014), Çevik (2011) ve Çevik (2010) araştırmalarında anlamlı farklılığın daha yüksek sınıf düzeyinin lehine olduğunu ifade etmiştir. Yine bu da sınıf seviyesinin arttıkça bilgi düzeyinin arttığı varsayımıyla düşünüldüğünde çok da anlamsız bir bulgu değildir.

Bunlara ek olarak, özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik eğitim geçmişleri ve müziğe yatkınlıklarına ilişkin görüşleri dikkate alındığında, her iki değişkenin de öğretmen adaylarının müzik eğitime yönelik özyeterlik inançlarına doğru orantılı olarak etki ettiği görülmektedir. Bu sonuç, Mentiş Köksoy (2017)'in yürüttüğü araştırma sonuçları ile uyumsuzluk göstermektedir. Mentiş Köksoy, Afacan (2008)'in ölçeğini kullanarak sınıf öğretmen adayları ile yürüttüğü araştırma sonucunda enstrüman çalma ve üniversite öncesinde müzik eğitimi almış olma gibi değişkenlerin müzik öğretimi özyeterlik inançlarını değiştirmediğini tespit etmiştir.

Uygulamaya yönelik olarak;

- Özel eğitim öğretmeni adaylarının müziğin eğitimdeki önemine ilişkin bilgilerinin artırılması,
- Özel eğitim öğretmenliği lisans programlarında yer alan “Özel Eğitimde Oyun ve Müzik” dersinin “Özel Eğitimde Oyun” ve “Özel Eğitimde Müzik” olarak iki farklı ders olarak ele alınarak, müzik öğretimine yönelik öğretmen yeterliklerini arttıracak nitelikte bir program içeriği oluşturulup uygulanması,
- Özel eğitim öğretmenliği lisans programında yine müziğin başlı başına bir eğitim alanı olmasının yanı sıra bir eğitim ve terapi aracı olarak kullanımına ilişkin bir yaklaşımla ders içeriklerinin ve uygulamalarının zenginleştirilmesi önerilebilir.

Araştırmaya yönelik olarak;

- Bu araştırma sonucunda elde edilen müzik eğitim geçmişi ve müziğe yatkınlık verileri 3'lü derecelendirme ile ölçülmüş olup, bu ölçümü desteklemek amacı ile müzikal yeterlik ve müzikal yatkınlığın tespit edilmesi için daha geçerli ölçümlerin yapılması ve sonuçları daha sağlıklı hale getirilmesi,
- Özel eğitim öğretmenlerine ve öğretmen adaylarına uygulanmak üzere müziğin başlı başına bir etkinlik olmaktan çok özel eğitimi destekleyen eğitsel ve terapötik bir yardımcı olarak kullanılmasına ilişkin bir ölçek hazırlanması ve uygulanması önerilebilir.

Kaynakça

Afacan, Ş. (2008). Müzik öğretimi öz yeterlilik ölçeği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1–11.

http://kefad.ahievran.edu.tr/InstitutionArchiveFiles/f44778c7-ad4a-e711-80ef-00224d68272d/d1a3a581-af4a-e711-80ef-00224d68272d/Cilt9Sayi1/JKEF_9_1_2008_1_11.pdf adresinden erişildi.

- Afacan, Ş. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimi öz yeterlilik algıları ile sınıf içi etkinlik performanslarının karşılaştırılması. *11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, 24-26 Mayıs* içinde. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Akbaş, A. ve Çelikkaleli, Ö. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimi öz-yeterlik inançlarının cinsiyet, öğrenim türü ve üniversitelerine göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1)*, 98–110.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/161008> adresinden erişildi.
- Akbulut, E. (2006). Müzik öğretmeni adaylarının mesleklerine ilişkin öz yeterlik inançları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2)*, 24–33.
- Akkoyunlu, B., Orhan, F. ve Umay, A. (2005). Bilgisayar öğretmenleri için "bilgisayar öğretmenliği öz yeterlik ölçeği" geliştirme çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29*, 1–8. <http://hacettepe.dergipark.gov.tr/download/article-file/87736> adresinden erişildi.
- Altunçekiç, A., Yaman, S. ve Koray, Ö. (2005). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma (Kastamonu İli Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(1)*, 93–102.
http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=iparadigms&ano=88965_e370720b5dcd6f6f36e070d476f5ffab6 adresinden erişildi.
- Aydın, N. (2008). *Sınıf öğretmeni adaylarının ve öğretmenlerinin çevre eğitimine yönelik öz-yeterlik inançları üzerine sınıf düzeyi, kıdem ve değer yönelimlerinin etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review, 84(2)*, 191–215. doi:10.1037/0033-295X.84.2.191
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior Vol. 4* içinde (ss. 71–81). NY: Academic Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercises of control*. NY: Freeman.
- Bandura, A. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. F. Pajares ve T. Urdan (Ed.), *Self-efficacy beliefs of adolescents* içinde. Greenwich, CT: Information Age Publishing.
- Berkant, H. G. ve Ekici, G. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretiminde öğretmen öz yeterlik inanç düzeyleri ile zekâ türleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(1)*, 113–132.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/50341> adresinden erişildi.
- Bulut, İ. ve Oral, B. (2011). Fen, edebiyat, ilahiyat ve güzel sanatlar fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz-yeterlik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(3)*, 1–18. doi:10.17679/IUEFD.27236
- Büyükduman, F. İ. (2006). *İngilizce öğretmen adaylarının İngilizce ve öğretmenlik becerilerine ilişkin öz-yeterlik inançları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, D. (2000). *The Mozart effect for children: Awakening your child's mind, health,*

and creativity with music. NY: HarperCollins.

Campbell, D. (2002). *Mozart etkisi*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

Cavkaytar, A. ve Diken, İ. H. (2005). *Özel eğitime giriş*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Çevik, D. B. (2010). Müzik öğretmeni adaylarının müzik öğretimi özyeterlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications* içinde (ss. 701–707). Antalya.

Çevik, D. B. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimi özyeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 145–168.

http://kefad.ahievran.edu.tr/InstitutionArchiveFiles/f44778c7-ad4a-e711-80ef-00224d68272d/d1a3a581-af4a-e711-80ef-00224d68272d/Cilt12Sayi1/JKEF_12_1_2011_145_168.pdf adresinden erişildi.

Demirbatır, E. ve Helvacı, A. (2006). Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinin müzik derslerine ilişkin görüş ve beklentilerinin değerlendirilmesi. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu* içinde. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

<http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/pamukkale/Demirbatir-Helvaci.pdf> adresinden erişildi.

Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96–111.

<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/278/241> adresinden erişildi.

Denizoğlu, P. (2008). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen bilgisi öğretimi öz yeterlik inanç düzeyleri, öğrenme stilleri ve fen bilgisi öğretimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Eker, C. (2014). Sınıf öğretmenlerinin öz-yeterlilik inanç düzeyleri üzerine bir araştırma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 162–178.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/202224> adresinden erişildi.

Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 98–110.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/87571> adresinden erişildi.

Ekinci, H. (2013). Öğretmen adaylarının özyeterlik algılarının karşılaştırılması: Müzik, resim ve beden eğitimi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 189–196.

doi:10.7827/TurkishStudies.4582

Ekinci Vural, D. ve Hamurcu, H. (2008). Okul öncesi öğretmen adaylarının fen öğretimi dersine yönelik öz-yeterlik inançları ve görüşleri. *İlköğretim Online*, 7(2), 456–467.

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ilkonline/article/view/5000038256/5000037113> adresinden erişildi.

Ercan, S. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin bilimsel süreç beceri düzeyleri ile fen bilgisi özyeterlik düzeylerinin karşılaştırılması (Uşak ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Fırat Durdukoca, Ş. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 69–77. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/16692> adresinden erişildi.

- Güven, B. ve Ersoy, E. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi I dersine ilişkin öz yeterlik algıları ve bilişsel tutumlarının belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(21), 15–32. http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/Makaleler/1021597825_Bulent_Guven1ErsinErsoy2.pdf adresinden erişildi.
- Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28(3), 269–289. doi:10.1177/0255761410370658
- Kafkas, M. E., Açak, M., Çoban, B. ve Karademir, T. (2010). Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 93–111. <http://efdergi.inonu.edu.tr/article/view/5000004185/5000004698> adresinden erişildi.
- Kahyaoğlu, M. ve Yangın, S. (2007). İlköğretim öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 73–84. http://www.kefdergi.com/pdf/15_1/73.pdf adresinden erişildi.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008). Öğretmen yeterlilik algıları. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 70–97. http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_V/25_c_karacaoglu.pdf adresinden erişildi.
- Karadeniz, C. ve Özdemir, N. (2006). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya öğretiminde öz yeterlik algıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 23–30. https://arastirmax.com/en/system/files/1066/uvt_71760.pdf adresinden erişildi.
- Karagöz, H. (2005). *Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin fen eğitimine yönelik öz-yeterlik algıları ve alan bilgisi yeterlikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (14th bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, B. (2008). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının düşünme becerilerinin öğretimine yönelik öz-yeterliklerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kiremit, H. (2006). *Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili öz-yeterlik inançlarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kınalı, G. (2003). Zihin engellilerde beden-resim-müzik eğitimi. A. Kulaksızoğlu (Ed.), *Farklı Gelişen Çocuklar* içinde (ss. 244–271). İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Koca, Ş. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin müzik öğretimine yönelik özyeterlik düzeylerinin incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 8(1), 164–175. doi:10.5897/ERR2013.1483
- Koca, Ş. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının müzik etkinliklerine yönelik özyeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (40), 375–386. doi:10.21764/efd.33645
- Korkut, K. ve Babaoğlu, E. (2012). Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik inançları. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16), 269–281. doi:10.11122/IJMEB.2014.8.16.315
- Küçükylmaz, E. A. ve Duban, N. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimi öz-yeterlik inançlarının artırılabilmesi için alınacak önlemlere ilişkin görüşleri. *Yüzyüncü Yıl*

Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2), 1–23.

- Mentiş Köksoy, A. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimi özyeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44), 297–320. doi:10.21764/maeuefd.335473
- Milli, M. S. (2015). Müzik öğretmeni adaylarının genel özyeterlilik ve müzik yeteneğine yönelik özyeterlilik algılarının incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (41), 417–431. doi:10.9761/JASSS3176
- Morgil, İ., Seçken, N. ve Yücel, A. S. (2004). Kimya öğretmen adaylarının özyeterlilik inançlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Balikesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6, 62–72. <http://fbe.balikesir.edu.tr/dergi/20041/BAUFBE2004-1-7.pdf> adresinden erişildi.
- Oğuz, A. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlilik inançları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(2), 15–28.
- Oğuz, A. ve Topkaya, N. (2008). Orta öğretim alan öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen özyeterlilik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları. *Akademik Bakış*, (14). <http://www.akademikbakis.org/eskisite/14/ozyeter.pdf> adresinden erişildi.
- Özdemir, C. ve Erdoğan, T. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının ilkökuma ve yazma öğretimine ilişkin öz yeterlilik inançlarının belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 314–331. <http://efdergi.ibu.edu.tr/index.php/efdergi/article/view/2324/3340> adresinden erişildi.
- Özdemir, S. M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin öz-yeterlilik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(2), 277–306. doi:10.14527/301
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2006). T.C. Resmi Gazete, 26184, 31 Mayıs 2006.
- Özkan, Ö., Tekkaya, C. ve Çakıroğlu, J. (2002). Fen bilgisi aday öğretmenlerin fen kavramlarını anlama düzeyleri, fen öğretimine yönelik tutum ve öz-yeterlilik inançları. V. *Ulusal Fen Bilimleri Ve Matematik Eğitimi Kongresi* içinde. ODTÜ, Ankara.
- Özmenteş, G. ve Özmenteş, S. (2008). Müzik yeteneğine yönelik özyeterlilik ölçeğinin geliştirilmesi. *I. Ulusal Ölçme ve Değerlendirme Kongresi* içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Özmenteş, S. (2011). Müzik öğretimine yönelik özyeterlilik ölçeğinin geliştirilmesi. *Dünya'daki Eğitim ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 30–36. http://www.wjeis.org/FileUpload/ds217232/File/05z.sabahat_ozmentes.pdf adresinden erişildi.
- Öztutgan, Z. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarına yönelik müziksel öz-yeterlilik inanç ölçeği geliştirme çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science Studies*, (61), 47–59. doi:10.9761/JASSS7313
- Piji Küçük, D. (2011). Müzik etkinliklerine katılan ve katılmayan çocuklarda benlik saygısı ve müzik yeteneğine yönelik özyeterlilik algısının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 512–522. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/90658> adresinden erişildi.
- Ritchie, L. ve Williamon, A. (2007). Measuring self-efficacy in music. *Proceedings of the International Symposium on Performance Science* içinde (ss. 307–312). <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.453.5264&rep=rep1&type=pdf> adresinden erişildi.

- Şahin, H. ve Göçer, G. (2013). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin bilgisayar öz-yeterliklerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 131–146. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/15915> adresinden erişildi.
- Şahin Sak, İ. T. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının sınıf yönetimi ile ilgili öz-yeterlik inançları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 101–120. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/115890> adresinden erişildi.
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. (1999). *I. Özürlüler şurası: Çağdaş toplum yaşam ve özürlüler: Ön komisyon raporları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). Eğitim Uygulama Okulu Müzik Dersi Öğretim Programı. 29 Ağustos 2018 tarihinde http://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/egt_uygulama_muzik.html adresinden erişildi.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *Çocuk gelişimi ve eğitimi özel eğitimde müzik etkinlikleri*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. [http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Özel Eğitimde Müzik Etkinlikleri.pdf](http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Özel_Eğitimde_Müzik_Etkinlikleri.pdf) adresinden erişildi.
- Tepe, D. ve Demir, K. (2012). Okul öncesi öğretmenlerinin öz-yeterlik inançları ölçeği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 137–158. <http://efdergi.ibu.edu.tr/index.php/efdergi/article/view/910/1662> adresinden erişildi.
- Topoğlu, O. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 730–743. doi:10.14687/ijhs.v11i2.3020
- Tunç, T. ve Bulut, F. (2016). Müzik öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 308–314. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/31.turgay_tunc.pdf adresinden erişildi.
- Uçan, A. (2005). *Müzik eğitimi: Temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar ve Türkiye'deki durum* (3.bs.). Ankara: Evrensel Müzikeyi.
- Uzunoğlu Yegül, B. (2014). Öğretmen adaylarının müzik eğitimi öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *9th International Balkan Education and Science Congress* içinde. Edirne.
- Yağcı, U. ve Aksoy, V. (2015). Müzik öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlikleriyle öğretmenlik öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33), 89–104.
- Yalancı, S. G. ve Aydın, S. (2014). Fen bilgisi öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 21–27. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/180062> adresinden erişildi.
- Yenice, N. (2012). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik düzeyleri ile problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 36–58. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/70333> adresinden erişildi.
- Yenilmez, K. ve Kakmacı, Ö. (2008). İlköğretim matematik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öz yeterlilik inanç düzeyleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 1–21. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/113187> adresinden erişildi.
- Yıldız, G. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarına yönelik müzik eğitimi öz-yeterlik

ölçeğinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 396–407. doi:10.20875/makusobed.298242

Yokuş, H. ve Önk Avşar, S. (2014). Müzik öğretmeni ve sınıf öğretmeni adaylarının eğitim müziği dağarına ilişkin yeterlilikleri. *SED Journal of Art Education*, 2(1), 50–63. doi:10.7816/sed-02-01-03

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı. (2018). Müzik öğretmenliği lisans programı. http://www.yok.gov.tr/documents/10279/41805112/Muzik_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf adresinden erişildi.